

ÇOCUK EDEBİYATI TÜRÜ OLARAK NİNNİLER VE BALKANLAR ÇOCUK EDEBİYATINDA NİNNİ ÖRNEKLERİ

Raşit KOÇ¹

M. Said KIYMAZ²

Özet

Çocuk edebiyatı kavramı, kapsamı ve tür özellikleri konusunda değişik görüşler ve tartışmalar eskiden beri devam etmektedir. Kimilerine göre çocuk edebiyatı kavramı yanlış bir kullanımdır. Çocuk yazar olmadığı gibi çocuk edebiyatı da olamaz. Kimilerine göre çocukluk kadar gerçektir çocuk edebiyatı. Edebi olarak ortaya çıktığından beri klasik eserlerden ve sözlü edebiyattan yararlanan çocuk edebiyatının gelişmesinde halk edebiyatı türlerinin önemli katkıları olmuştur.

Avrupa'da ve ülkemizde ilk örneklerini halk masallarının yeniden kaleme alınmasıyla veren çocuk edebiyatının gelişmesinde masal dışındaki türlerinden de yararlanmıştır. Bunların başında ninni gelmektedir. Çocuğun dünyaya geldiği andan itibaren duymaya başladığı ninniler, ana dili öğreniminde ve dinleme alışkanlığının kazandırılmasında etkilidir. Çocuk deyince ilk akla gelen türlerden olan ninni, anonim halk edebiyatı türü olmanın yanı sıra çocuk edebiyatı içerisinde de önemli bir yere sahiptir.

Çocuklar için iyi temennilerin, duaların ve beklentilerin dile getirildiği ninniler, çocuk edebiyatı şairlerine ilham vererek onların ninni benzeri özgün şiirler yazmalarına vesile olmuştur. Türk edebiyatında, yazılı ilk ninni örneğini Şeyh Galip'in Hüsn ü Aşk adlı mesnevisinde görmekteyiz.

Bundan başka Tanzimat döneminden itibaren pek çok şairimizin ninni şeklinde veya ninni adlı şiirler yazmışlardır. Çocuk edebiyatı alanında eserler veren isimlerden Mustafa Ruhi Şirin, Ali Akbaş, Rıfık Kaymaz, Bestami Yazgan gibi şairlerin özgün ninni örnekleri oldukça önemlidir. Bunların dışında diğer Türk topluluklarında da çocuk edebiyatıyla uğraşan isimlerin ninni tarzı şiirleri de Türk dünyası çocuk edebiyatında önemli yer tutmaktadır.

¹ Yrd.Doç.Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, rasitkoc@yyu.edu.tr

² Araş. Gör., Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, mustafasaid_65@hotmail.com

Bu çalışmada Türkiye dışında vatan özlemiyle yaşayan ve milli değerlerini ve benliklerini sözlü ve yazılı edebiyatlarını sürdürerek yaşatmayı başaran Balkan Türklerinin edebiyatından seçtiğimiz ninni örnekleri çocuk edebiyatı açısından değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: Balkanlar, çocuk edebiyatı, ninni.

LUBLABIES AS A GENRE OF CHILDREN'S LITERATURE AND SAMPLES IN THE BALKANS' CHILDREN'S LITERATURE

Abstract

Over the years there have been several debates on Children's Literature regarding its' extent and genre. According to some researchers, the concept of Childrens literature is a trivial occupation. As there is no child writer, there is no Children Literature. Some of the writers state that children literature is as real as childhood. The genre of folk literature have important role on the development of Child Literature by which utilized classics and oral literature since it was coined as literary.

In the Child literature which produced its first samples through revised folk tales in our country and europa, it was also benefited from the genres apart from tales. One of them is lullabies. Lublabies that children begin to hear as of their birth are really effective on learning their mother tongues and getting into habit of listening. Lublabies that one of the genres recalled firstly in mind when talking about children, have an important position in the children literature as well as being a genre of anonymous folk literature.

Lublabies which express best wishes, invocations and expectations for children, by inspiring poets of literature, made them write original poems similar to lublabies. In the Turkish literature, we see the first form of written lublaby in the work of Şeyh Galip's "Hüsni Aşk".

Moreover, lots of our poets have written some poems in the form of lublaby or named lublaby since administrative reforms in 1839. Some of the writers deal with the work of child literature, such as Mustafa Ruhi Şirin, Ali Akbaş, Rıfık Kaymaz, Bestami Yazgan are famous for their some original lublabies. Apart from this, the original lublabies of these writers mentioned above, have also an important place in the other Turkish community's literature.

In this study, we will try to assess the Balkan Turks' ,who live abroad missing their own country and accomplished to follow their national values and self-esteem in an oral and written way in the literaure, chosen lublaby samples in terms of child literature.

Key Words: The Balkans, child literature, lublabies.

Giriş

Ninni: Çocuk edebiyatı olarak ninni, süt çağındaki çocukları uyutmak üzere anneler tarafından ezgi ile söylenen manzumeler olarak tanımlanmaktadır. (Şimşek, 2002: 35) İlk söyleyeni belli olmayan ninniler anonim edebiyat ürünlerindedir. Şükrü Elçin, ninniye söyle tanımlamaktadır: *Ninniler, annelerin süt emen çocuklarını uyutmak için ezgi ile söyledikleri manzum veya mensur sözlerdir. Batı Türkçesinde bu kelimeye bağlı olarak “nenni çalmak: ninni söylemek” ve “uyku getirmek” deyimleri doğmuştur. Ninniye Kaşgarlı Mahmud “balu-balı”, Azeri Türkleri “laylay”, Kerküklüler “leyley”, Türkmenler “hû-di: Allah de”, Özbekler “elle”, Kazanlılar ise “bişik cırı: beşik türküsü” adını vermektedirler.* (Elçin, 1986: 271)

Cem Dilçin ise ninniye anonim halk şiiri nazım biçimleri arasında türküler içinde değerlendirmektedir. Dilçin’e göre ninni, annenin çocuğunu kucağında, salıncakta ya da beşikte uyutmak için kendine özgü bir besteye söylediği basit sözlü türkülerdir. (Dilçin, 2000: 290)

Ninnileri genellikle anneler çocuklarına söylemekle birlikte ihtiyaç durumunda büyükanne, hala, teyze, abla gibi aile büyükleri de söyleyebilir. Ninnilerin konusunu çocuk oluşturur. Çocuğun güzel ahlaklı olması, söz dinlemesi, okuyup büyük adam olması gibi dileklerde bulunulur. Bu dileklerin gerçekleşmesi için Allah’a niyaz edilir. Bazen de Hızır, Eyüp Sultan gibi din büyüklerinden çocuğa himmette bulunması istenir.

Örnek: Hu, hu, hu Allah Sen uykular ver Allah Oğlum büyüsün inşaallah Herkes desin maşallah, e, e! (Tekirdağ)	Çalkan Karadeniz çalkan Gemilerde olur yelken İstanbul’da Eyüp Sultan Himmet etsin kızım uyusun (Samsun)
Ninni derim beşiğe Hızır gelsin işine Ulu devlet başına Uyusun yavrum ninni (Kastamonu)	Yoldan geçen yolcu kardeş Bağrına bağlamış bir taş Kırşehir’de Hacı Bektaş Himmet et oğlum uyusun, ninni (Kırşehir)

Anonim edebiyat ürünü ninnilerin dışında edebiyatımızda ninni tarzında yazılmış şiirler de mevcuttur. Değişik şairler tarafından yazılan bu tür şiirlerin birçoğu başlığı “ninni” başlığını taşıırken bazıları da değişik başlıklarda fakat ninni tarzın da yazılmışlardır. Türk edebiyatında ninni yazan şairler arasında, Mehmet Emin Yurdakul, Tevfik Fikret, Ali Ulvi Elöve, Arif Nihat Asya, Hasan Âli Yücel, Necip Fazıl Kısakürek, Ali Akbaş, Rıfki Kaymaz, Mustafa Ruhi şirin gibi isimleri sayabiliriz. (Şimşek, 2002: 38)

Necip Fazıl Kısakürek'in "Ninni" şiiri ve Ali Akbaş'ın "Nineme Ninni" şiirleri bu alanda yazılmış güzel örneklerdendir.

Ninni

Melekler dolanır bu kuytu yerde,
Ey gün kadar güzel çocuğum, uyu!
Bir gün hasretiyle için titrer de,
Dalgalandırmadan o durgun suyu...

Uyu da gündüzler su gibi dinsin,
Menekşe gözüne kirpikler insin;
Yarın, şafak vakti, içine sinsin,
Güneşle uyanan kuşların huyu.

Uyu yavrum, akşam seni üzüyor,
Artık gözlerini uyku süzüyor;
Uygunun gölünde başın yüzüyor,
Ararsın, bu derin, tatlı uykuyu.

Necip Fazıl KISAKÜREK (Çile, 329)

Nineme Ninni

Dolunayı saran bulut,
Başında yaşmak ninemin.
Bebelere tek dileğim,
Yaşını aşmak ninemin.

Ninem güzel suç aynada,
Ninem gibi yok dünyada,
Yüzünün rengi ayvada,
Kokusu leylak ninemin.

Seferberliğin Suna'sı,
Solmuş saçının kınası,
Ninem üç şehit anası,
Alnı kardan ak ninemin.

Kim dayanır o dayanmış,
Bağrına taş basıp yanmış,
Gene Yemen'i mi anmış,
Gözleri ıslak ninemin.

Ocakta kaynak ıhlamur,
Elleri mayalı hamur,
Bir deli poyraz savurur,
Dökülen yaprak ninemin.

Seccâdesi çiçek çiçek,
Ninem cici, ninem gökçek,
Göçmen kuşlarla göçecek,
Mekânı Uçmak ninemin.

Masal anlat bana masal,
Hey dili şeker, dili bal,
Su alıyor artık sandal,
Yolu "Emr-i Hak" ninemin.

Ali AKBAŞ (Kuş Sofrası, 17)

Ninniler sadece çocukları uyutmak, onlara nasihat vermek ve onlar hakkında iyi dileklerde bulunmak için söylenmez. Ninniye söyleyen bazen bütün gamını, kederini, kaderini ninniye döker ve ninni adeta söyleyenin (annenin) terceme-i hali olur.

Sözleri Vecdi Bingöl'e ait bestesini Kadri Şençalar'ın yaptığı Dügâh bir şarkı olan "Ninni" bunun güzel bir örneğidir.

Ninni

Yine o menekşe gözler aralı,
Oya kirpiklerde yaşlar sıralı,
Uyu ey gönlümün nazlı maralı!
Susun ey garip kuşlar, ötmeyin susun,
Yetimler yetimi yavrum uyusun.
Uyu yavrum ninni diyeyim sana,
Şu mahzun gönlümü salma hicrana,
Sen kaldın gidenden hatıra bana!
Susun ey garip kuşlar, ötmeyin susun,
Yetimler yetimi yavrum uyusun.

Vecdi BİNGÖL

(Çocuk Edebiyatı, s. 37)

Türk edebiyatında ninni türünde yazan şairlerden başka Balkanlarda yaşayan Türk topluluklarının da kültürlerini ve edebiyatlarını yaşatmak için verdikleri edebi ürünler arasında çocuk edebiyatı ürünlerini yer alır. Türkiye’de olduğu gibi Balkanlarda da çocuk edebiyatı alanında eser veren şairlerin yazdıkları ninni türü şiirleri görmek mümkündür.

Uzun süre memleket özlemi çeken, bağımsızlık mücadelesi veren insanların kültürlerini ve dillerini yaşatmak için başvurdukları kaynaklardan biri olan sözlü anlatım ve sözlü anlatımın yazıya aktarılmasıyla oluşan yazılı edebiyat ürünlerinden olan şiirler ve bunlar içerisinde halk şiiri halkın her türlü hissiyatına tercüman olmayı başarmıştır. Yaşayan kültür değerlerini gelecek nesillere aktarmak için söylenen ve kaleme alınan eserlerden birisi de ninniler olduğuna göre Balkan coğrafyasında yaşayan Türk halkları da bu türü yeni nesillere aktarmak ve çocuklarına belli konularda hassasiyet kazandırmak amacıyla ninnilerden faydalanmışlardır.

Balkanlarda çocuk edebiyatı denildiğinde ilk akla gelen tür çocuk şiiridir. Çocuklar için yazılan şiirlerin dilinin yalın olması, söz sanatlarından ve soyutlamalardan uzak durması gerekir. Balkanlarda yakın zamana kadar Türkçenin okullarda derinlemesine okutulmaması sebebiyle kullanılan dil de daha sade bir Türkçedir. Bu yönüyle Balkanlarda eser veren edebiyatçıların çoğunun dili sade bir Türkçedir. Burada dikkat çeken bir noktada sanat ve edebiyatla ilgilenenlerin, çocuk edebiyatı alanında şiirler yazanların çoğunluğunun öğretmen olmasıdır. Mustafa İsen’ göre, bütün dünyası çocuklar olan bu meslek grubunun yazdıklarının merkezine çocuğu koyması gayet doğaldır. Çocuğun dil gelişimine ve eğitiminde önemli yer teşkil eden şiirler çocuklar için hazırlanan dergilerde yayınlanmıştır. Eski Yugoslavya’da yayınlanan Kuş, Piyoner, Sevinç, Tomurcuk, Bulgaristan’da yayınlanan Eylülcü Çocuk, Filiz gibi dergiler bunların önde gelenleridir. (İsen, 2001: 48-49)

Balkanlarda ve özellikle eski Yugoslavya’da Türk edebiyatı söz konusu edilince ilk akla gelen tür şiir ve çocuk şiiridir. Hızlı bir şekilde gelişen çocuk şiiri Türkiye’deki örnekleriyle boy ölçüşecek niteliktedir. Bunun sebebi de ülkede şiir alanında öne çıkan şairlerin ilk şiirlerini yukarıda adlarını verdiğimiz dergiler gibi çocuk dergilerinde yayınlamalarıdır. (İsen, 1997: 573-574)

Bu bölümde Balkanlarda yaşayan Türk topluluklarından şairlerin yazmış oldukları ninni örneklerine yer verilecektir. Bu şiirlerden ilki 1928-1988 yılları arasında yaşamış eski Yugoslavya’da yetişen Türk şair ve yazarlarından Necati Zekeriya’ya aittir. Mustafa İsen’ göre Necati Zekeriya Yugoslavya çocuk edebiyatı deyince hemen hatırlanacak ve çalışmalarının tümünü bu alana tahsis etmiş bir isimdir. (İsen, 1997: 563)

Şair bu şiirde ninnilerin içeriğinden ve ninnilerin kimlere ait olduğundan bahsetmektedir. Şiirin başlığı “Ninniler Kimin Malı” içerikle örtüşmektedir ve şiirde; “Ninniler malıdır tüm çocukların/ Ninniler söylenir tüm çocuklara./ Ninniler malıdır tüm ananların.” dizeleriyle ninnilerin bütün çocukların ve bütün annelerin malı olduğu anlatılmaktadır.

Ninniler Kimin Malıdır

Ninniler malıdır tüm çocukların
Ninniler söylenir tüm çocuklara.

Ninniler yoğrulur sıcak çöllerde
Ninniler yıkanır soğuk göllerde
Ninniler dinlenir serin yerlerde

Ninniler malıdır tüm ülkelerin
Ninniler söylenir tüm çocuklara.

Ninniler ayva kokar nar kokar
Ninniler incir kokar muz kokar
Ninniler portakal kokar.

Ninniler malıdır tüm ulusların
Ninniler söylenir tüm çocuklara.

Ninniler içine çeker renkleri
Ninniler içine toplar dilleri
Ninniler içine alır bizleri.

Ninniler ninniler cömert ninniler
Ninniler düş verir tüm çocuklara
Ninniler ninniler sıcak ninniler
Ninniler malıdır tüm ananların.

NECATİ ZEKERİYA (Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri Antolojisi, s. 94)

Necati Zekeriya'nın bir başka şiiri de "Nasıl Dođar Ninniler" başlığını taşımaktadır. Söyleyiş olarak normal bir çocuk şiirinden farklı olmayan bu şiirin son bölümünde yer alan dizeleri ninni söyleyişinin izlerini taşımaktadır. Fakat şiirin genelinde masalımsı bir söyleyiş hâkimdir. Çocukların el ele vererek kuracakları barış ve huzur içinde yaşanacak bir dünya özlemi anlatılan şiirde "zenci dostumun yeşil yurdundan" dizesiyle bu kardeşliğin bütün insanlığı kuşatacağı anlatılmak istenmektedir.

Nasıl Dođar Ninniler

Güneşin sol eli oynar ufukta
Güneşin sağ eli yanar asfaltta

Alırım bir parça altın güneşten
Yırtarım bir bulut mavi göklerden
Yaparım bir yol gümüş göllerden.

Ki versin el ele bütün çocuklar
Burada yepyeni bir dünya kurusunlar.

Mektup alırım uzak diyardan
Zenci dostumun yeşil yurdundan
Neylersin bir güneş düşer bayırdan
Güneşi dağ yer karanlık boğar.

Ninni yavrum saçını ben öreyim
Ninni yavrum yüzünü ben göreyim
Ninni yavrum gözüne düş vereyim.

(Balkanlar'da Türk Çocuk Edebiyatı Antolojisi, s.173)

Örnek olarak aldığımız bir başka ninni örneği 1870-1928 yılları arasında yaşamış Prizren doğumlu Hacı Ömer Lütfi'ye aittir. Medrese tahsili görmüş olan şairin "Ninni" başlıklı şiiri klasik Türk edebiyatının özelliklerini taşımaktadır. Dil ve anlatım olarak lirik bir üslubun hâkim olduğu şiirde uykunun önemi "Uyumazsan büyümezsin meleğim" mısraıyla anlatılmaktadır. Bir babanın ağzından söylenen bu ninnide çocuğun annesinin hayatta olmadığı anlaşılmaktadır. Genelde annelerin söylediği ninnilerde çocuğun babasız olduğu durumlarda görülen bu söyleyiş tarzı bu ninnide yerini babanın ağzından "Uyu da anneni gör rü'yada / Uyu ey mihr-i yetimânım uyu" mısralarına bırakmıştır.

Ninni

Uyu ey tıfl-ı melekşânım uyu
Uyu ey necm-i dırahşânım uyu
Uyu ey gonce-i handânım uyu
Uyu ey tuffe-i Yezdânım uyu.
Uyu ki hâline hayrân olayım
Sevinin (?) şevkiyle handân olayım
Handene dîdene kurbân olayım
Uyu ey mefhar-ı vicdânım uyu

Hani hurşîd-i münevver gitti
Gece âfâk-ı siyah fâm indi
Kesilip savt-ı şemâtât bitti
Bilemem gönlünü kim incitti
Uyu ey bâdi-i ahzânım uyu

Uyu da anneni gör rü'yâda
Ne var anlatsın o bu dünyâda
Orada ruhu sana âmâde
Gayri gel hâtime ver feryâde
Uyu ey murg-ı gülistânım uyu

İstirâhat demi geldi çattı
Pister-i râhate âlem yattı
Ay bile ebr içine can attı
Seni cinler mi acep aldattı
Uyu ey reşk-i sürûşânım uyu

Uyumazsan büyümezsın meleğim
A benim sevgili nâzik çiçeğim
Güzelim, mah-i cebînim, gözbebeğim
Gitmesin beyhûde ninnim, emeğim
Uyu ey neyyir-i nâzanım uyu

Hani o melce-i şefkat mâder
Hani o kân-i muhabbet mâder
Hani o mihr-i mürüvvet mâder
Hani mahv oldu nihâyet mâder
Uyu ey mihr-i yetimânım uyu

Reng-i alına bu dehrin kanma
Cerfi-i (?) mihre sakın aldanma
Sen bu âlemi bâkî sanma
Uyu artık yar yaltaklanma
Uyu ey server-i ahlâfım uyu
Hacı Ömer Lütfi

(Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri Antolojisi, s. 143)

Hacı Ömer Lütfi'nin bir başka şiiri de "Şükriye'min Ninnisi" başlığını taşımaktadır. Bu şiirin dili önceki örnekteki şiirinden daha sadedir. Kıtaların sonundaki akslarla ahenkli bir anlatım tercih edilmiştir. Yedili hece vezniyle yazılan ve 19 dörtlükten oluşan bu şiirde şair, kızı Şükriye'ye duygularını bir baba şefkatiyle şöyle dile getirmektedir:

Şükriye'min Ninnisi

Ninni kızımı ninni
Ninni gözümü ninni
Ninni kuzumu ninni
Kuzumu ninni ninni.

...
Ninni Şükriyeciğim
Ninni güzel çiçeğim
Ninni küçük meleğim
Küçük meleğim ninni.

Ninni hoş nilimsin
Ninni gonca gülümsün
Ninni sen bülbülümsün
Sen bülbülümsün ninni.

Ninni gönlümün sürürü
Sen meleksin ya huri
Ninni gözümün nuru
Gözümün miri ninni

...
Ay parçasıdır yüzün
Pek nazlı bakar gözün.
Ninni tatlıdır sözün
Tatlıdır sözün ninni

Güzel Allah yaratmış
Koynuna bir nur atmış,
Ninni can parem yatmış
Yatmış can parem ninni.

...
Bağışlasın Yaradan
Saklasın her beladan,
Ninni uyu sefadan
Uyu sefadan ninni.

Hakka emanet seni
Şen eden sensin beni
Ninni gönlüm gülşeni
Gönlüm gülşeni ninni.

(Balkanlar'da Çağdaş Türk Çocuk Edebiyatı Antolojisi, s. 23-25)

Ninnilerde sıklıkla başvurulan benzetmeler ve temler vardır. Güneş, ay, yıldızlar, kuşlar, melekler sıklıkla kullanılan unsurlardır. Ninni söylenen bebek, çocuk göz bebeğidir, nur topudur, ciğer paresidir. Yalın bir dille yazılmış bir başka ninni örneği de Emel Emin'e ait ninnidir. Bir anne duygusallığı ve şefkati ile söylenen ninni de babanın aile için yaptıkları da unutulmamıştır.

Ninni

Dal uykuya minik yavrum
Hava artık karardı.
Güneş baba yorgun argın
Ufuk ardına daldı.

Gökte yıldız benek benek
Işıl ışıl yanıyor.
Yum gözünü minik bebek,
Kuşlar çoktan uyuyor.

Baban hala iş başında
Bizim için çalışıyor.
Eve dönüp yatağına,
Yavrumu sevsem diyor.

Uyu yavrum uyu büyü,
Gözbebeğimim nuru.
Uyu günlerimin gülü
Hayatımın arzusu.

İşlesin büyüyünce elin,
Bol olsun hep ürünün.
Eserler yazsın kalemim,
Sevinçle geçsin ömrün.

Ninni yavrum ninni ninni
Uyu canımın içi.
Melekler korusun seni
Uyu yaşamımın sevinci.

Emel EMİN

(Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri Antolojisi, s. 94)

Başlığında ninni ifadesi olan fakat klasik ninni söyleyişinden farklı olan iki şiir de 1944 Prizren doğumlu, Kosova Türk edebiyatının üretken yazarlarından ve şairlerinden olan Hasan Mercan'a aittir. Kosovalı yazarlar içinde en çok eser kaleme alan Mercan'ın şiir, hikâye, deneme, tiyatro türünde pek çok eseri vardır. Çalışmamızda faydalandığımız kaynaklardan

birisi olan “*Balkanlar’da Çağdaş Türk Çocuk Edebiyatı Antolojisi*” adlı eseri de Balkanlar çocuk edebiyatı açısından önemli eserlerdendir.

Şairin buraya aldığımız ilk şiiri “Adile Kıza Ninniler” başlığını taşımaktadır. Ninniden ziyade tekerleme tarzı bir söyleyişin hâkim olduğu şiir, okunması ve ezberlenmesi kolay bir şiir olması nedeniyle özellikle çocukların kolay öğrenebileceği tekerleme gibi dillerinden düşürmeyeceği bir şiirdir.

Adile Kıza Ninniler

Al kızım,
Allı kızım,
Kaçır beni!
Düş kızım,
Düşle kızım,
Aşır beni!
Gel kızım,
Yel kızım,
Uçur beni!³

Hasan MERCAN

Hasan Mercan’a ait ikinci şiir ise “Ali Oğlana Ninni” adlı şiirdir. Bu şiir de alışlagelmiş ninni söyleyişinden farklıdır. Daha çok muhatabına öğüt ve hayat karşısında nasıl davranacağını öğütleyen didaktik bir edayla söylenen şiirde; Ali’nin nezdinde çocuklara dünyayı ve dünyayı güzelleştiren unsurları sevmek ve geleceğe güvenle bakmak tavsiye ediliyor.

Ali Oğlana Ninni

- Hep üstüne, üstüne git oyuncakların
İnsancıl bir anlamı olmalı elbet oyunlarının!
Gül ki güneş inmiş olsun tabanlarına,
Şavk olsun diye kullan onu yarınlara!
Ola ki yel kıskanır karışır saçlarına,
Sen onu da var annenmiş gibi basıver bağrına!
Sevesin gelir ise mevsimleri, ilkyaza tapıver,
Geleceğin sevgilisine gülüşten çelenk yapıver!
Bak ki ayrılık kokusu kokmasın burnuna
Demek, bir er olarak sanlasın ocağına...

Hasan MERCAN

³ <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-17998/h/hasanmercan.pdf>

Anonim Türk edebiyatının bir türü olan ninniler sadece çocukları uyutmaya, onlarla ilgili iyi dileklerde bulunmaya aracılık etmekle kalmaz. Bazen de kullanılması yasaklanan, okullarda öğretilmesi engellenen bir dilin, unutturulmaya çalışılan bir kültürün ses bayrağı olur nesillerden nesillere bir meşale gibi devredilir.

Başlığı ve içeriği bildirimize konu olan “ninni” türüyle doğrudan ilgili olmamakla beraber, Raif Kırkıl’ın “Türkçem” başlıklı şiirini ninnilerin, masalların, türkülerin velhasıl kültür taşıyıcı olan ürünlerin dilimiz için ne denli önemli olduğunu anlatması açısından buraya alıyoruz.

Türkçem

Annemin söylediği ninniler
Sinmiştir beşiğimin renklerine
Canlanır yeniden her sallanışta
 Babamın söylediği türküler
 Ahenkleşir vatan özlemiyle
 Canlanır sazımın tellerinde
Bülbül ötüşünden güzel
Yankısı gelirken dört yandan
Capcanlı duygular coşar

Raif KIRKIL (Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri Antolojisi, s. 260)

Sonuç

Anonim halk edebiyatının bir türü olan ninniler, yüzyıllardır annelerin, ninelerin çocukları uyutmak için kendisine has bir ezgiyle söyledikleri bir türdür. Ninniler sözlü gelenek içerisinde günümüze kadar ulaşmıştır ve modern çocuk edebiyatında da bir tür olarak yer almıştır. Türk edebiyatında, Ali Ulvi Elöve, Arif Nihat Asya, Hasan Âli Yücel, Necip Fazıl Kısakürek, Ali Akbaş, Mustafa Ruhi Şirin gibi şairlerimiz çocuklara bazen de Ali Akbaş da olduğu gibi, aya, nineye ninniler yazmışlardır.

Günümüzde bebekler, çocuklar annelerinden hem eski sözlü edebiyatın ürünü olan ninnileri dinleyerek hem de günümüz çocuk edebiyatı şairlerinin yazdıkları ninni tarzı şiirleri ve şarkıları dinleyerek büyümekteler.

Çocuk edebiyatı alanında eser veren pek çok şairin yazdığı “ninni” tarzı şiirler çocukların dil gelişimine, zihin gelişimine hizmet etmekle birlikte kültür taşıyıcısı olarak da görev yapmaktadırlar. Türkiye’de yaşayan edebiyatçılarımızın dışında yurtdışında yaşayan Türk topluluklarının içerisinde yetişen şairler ve yazarlar hem dillerini, hem edebiyatlarını

hem de kùltürlerini yaşatabilmek ve varlıklarını sürdürebilmek için edebiyat ürünlerinden faydalanmışlardır. Balkanlar'da yaşayan soydaşlarımız da dillerini ve kùltürlerini yaşatabilmek için halk edebiyatı ürünleri başta olmak üzere sözlü ve yazılı edebiyatlarını yaşatmak için her koşulda mücadele etmişler ve benliklerini muhafaza etmişlerdir.

Bildirimize konu olan Balkanlar Türk edebiyatında Hacı Ömer Lütfi, Necati Zekeriya, Hasan Mercan, Emel Emin gibi şairler ninni örnekleriyle dilimizin ve kùltürümüzün o topraklarda yaşamasına önemli katkılar sağlamışlardır.

Kaynaklar

Akbaş, Ali, (1996), Kuş Sofrası, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

Dilçin, Cem, (2000), Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Elçin, Şükrü, (1986) Halk Edebiyatına Giriş, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

İsen, Mustafa vd., (2001), Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri Antolojisi, Ankara, Grafiker Yayınları.

İsen, Mustafa, (1997), Ötelerden Bir Ses, Ankara, Akçağ Yayınları.

Kısakürek, Necip Fazıl, (1990), Çile, Ankara, Büyük Doğu Yayınları.

Mercan, Hasan, (2002), Balkanlar'da Çağdaş Türk Çocuk Edebiyatı Antolojisi, Ankara, Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Yayınları.

Şimşek, Tacettin, (2002), Çocuk Edebiyatı, İstanbul, Suna Yayınları.

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-17998/h/hasanmercan.pdf>